

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОКРУЖНИ СУД У БЕОГРАДУ
ВЕЋЕ ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ**

Посл. бр. К.В. бр. 5/08

П Р Е С У Д А

ОД 27.МАЈА 2009. ГОДИНЕ

У ИМЕ НАРОДА

ОКРУЖНИ СУД У БЕОГРАДУ, Веће за ратне злочине, у већу састављеном од судија Снежане Николић Гаротић, председника већа, судија Винке Берахе Никићевић и Веска Крстајића, чланова већа, са записничарем Наташом Арсић, у кривичном предмету против опт.ТРБОЈЕВИЋ БОРЕ, због кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗЈ, а по оптужници Тужилаштва за ратне злочине КТРЗ.бр.4/07 од 21.05.2008.године, која је прецизирана 27.05.2009.године, након одржаног главног и јавног претреса, дана 27.05.2009.године коме су присуствовали заменик тужиоца за ратне злочине Небојша Марковић. оптужени и бранилац адвокат Жељка Томљеновић, донео је и јавно објавио:

ПРЕСУДУ

Опт.ТРБОЈЕВИЋ БОРА, из Бешке, ул.Цара Душана бр.62, рођен 02.01.1959.године у Великој Ператовици, од оца Милана и мајке Ане, рођене Басташић, Србин, држављанин Републике Србије, ожењен, отац две пунолетне ћерке, са завршеном средњом школом за машин-бравара, војску служио 1979.године у Београду, води се у ВЕ СО Инђија, неосуђиван, запослен у «Мостоградњи», са месечним приходима од 16.000,00 до 25.000,00 динара, без непокретне имовине, живи као подстанар

КРИВ ЈЕ

Што је:

Дана 13.08.1991, 20.08.1991.године и 31.10.1991.године за време оружаних сукоба ЈНА и паравојних формација Републике Хрватске на територији тадашње Републике Хрватске у саставу СФРЈ, а на подручју општине Грубишно Поље за време оружаних сукоба на територији те општине између самоорганизованих наоружаних формација грађана хрватске и српске националности, као припадник самоорганизованих наоружаних формација грађана српске националности, кршећи правила међународног права за време оружаног сукоба, противно одредбама

члана 3 тачка 1а) и 1б) Женевске конвенције о заштити грађанских лица за време рата (IV Женевска Конвенција од 12.08.1949. године ратификована од стране Народне скупштине ФНРЈ 1950. године и члана 4 тачка 2а) и тачка 2б) Допунског протокола уз Женевску конвенцију од 12.08.1949. године о заштити жртава немеђународних оружаних сукоба (Протокол II) од 08. јуна 1977. године, (Сл. лист СФРЈ бр.16/78 – Међународни уговори) учествовао у узимању и затварању талаца, и у вршењу убистава цивила па је тако:

а) дана 13.08.1991.године, на магистралном путу број 16 у близини раскршћа путева за Горњу Рашеницу и Велику Ператовицу, као припадник самоорганизоване наоружане формације грађана српске националности, тзв » Билогорски одред» са осталим припадницима исте формације учествовао у присилном одвођењу и узимању као талаца цивила хрватске националности, међу њима и Влада Радошевића и Вереш Ивице, који су као таоци касније размењени.

б) дана 20.08.1991. године као припадник исте формације заједно са већим бројем припадника те формације учествовао у опкољавању села Тополовица, а затим у одвођењу талаца на тај начин што је у дворишту Котаран Матеја, где се налазио већи број жена и мушкараца, цивила најпре раздвојио жене Славку Францишковић, Славку Ацман, Ђурђу Чапо и Катуну Котаран од мушкараца, ногом ударио Катуну Котаран, а потом све жене закључао у шталу, те потом непосредно учествовао у одвођењу Матије Котарана, чије је тело касније пронађено у масовној гробници, Селеши Жељка који је касније убијен у затвору у Великој Ператовици, Мишка Чапа.

г) дана 31.10.1991. године у вечерњим часовима у истом затвору који се налазио у подруму Основне школе у Великој Ператовици, као припадник исте формације а пре повлачења са тог подручја, у намери да усмрти цивиле Жељка Селешија и Божидара Јакопеца, Петра Крамара, Фрању Шокеца, Мату Петека и Вендел Шклебека, који су као таоци чувани у подруму школе, заједно са сада пок.Трбојевић Богданом и још једним НН припадником исте формације испалио у ове цивиле неколико рафала из аутоматског оружја калибра 7,62 мм, при чему су Жељко Селеши, Божидар Јакопец, Петар Крамар, Фрањо Шокец и Мато Петек задобили смртоносне повреде услед којих је код њих наступила смрт, а Вендел Шклебек остао неповређен пошто се заклонио иза једног зида у подруму,

-чиме је извршио кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗЈ.

Па га суд применом наведеног законског прописа и одредби члана 5, 33, 38, и 41 КЗЈ

О С У Ђ У Ј Е

На казну затвора у трајању од 10 (десет) година.

На основу одредбе члана 196 ст.1 у вези чл 193 ст.2 ЗКП окривљени се обавезује да суду плати на име паушала 10.000,00 динара и 45.800,00 на име трошкова кривичног поступка, у року од 15 дана од правноснажности пресуде

На основу члана 206 ЗКП-а, оштећени Вереш Ивица, Радошевић Влада, Котаран Ката, Петек Весна, Петек Иван, Селеша Јосип, Мирослав Котаран, Мишко Чапо, чланови породице пок. Јакопец Божидара, и то мајка Јакопец Марија, браћа Винко Јакопец, Звонимир Јакопец и сестра Вероника Русмир, чланови породице пок. Крамар Петра, и то супруга Минка Крамар и ћерка Крамар-Вокурка Весна, те чланови породице пок. Шокац Фрање, и то син Стјепан Шокац, брат Антун Шокац, сестра Рихновски Анка и сестра Салај Маргита, ради остваривања имовинско-правног захтева упућују се на парницу.

О б р а з л о ж е њ е

Оптужницом Тужилаштва за ратне злочине КТРЗ 4/07 од 21.05.2008.године, стављено је на терет оптуженом Трбојевић Бори да је извршио кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗЈ. Заменик тужиоца за ратне злочине Небојша Марковић након што је прецизирао одређене детаље у диспозитиву оптужнице ма главном претресу дана 27. 05.2009.године, у завршној речи је детаљно анализирао изведене доказе и предложио да суд оптуженог огласи кривим и казни по закону.

Оптужени је у одбрани негирао да је извршио кривично дело и своју кривичну одговорност.

Навео је да је највероватније 13.августа 1991.године дошао у Велику Ператовицу из Грубишног Поља. Тога дана у Великој Барни, у сервису где је радио, Стева Босанац му је рекао да се не враћа кући јер могу да га ухапсе «црнокошуљаши» из Грубишног поља. Немири у Хрватској већ су почели па је ово схватио озбиљно и уплашио се. Са породицом, женом и децом, Стевом Босанцем, Стевом Сивићем, и њиховим породицама, отишао је за Велику Ператовицу одакле је родом. Није спаковао чак ни ствари, с обзиром да су журили да напусте Грубишно Поље.

У Великој Ператовици била је кућа његовог оца коју је издао па се сместио код тетке. Обе куће налазиле се у близини цркве и Дома културе. Одмах по доласку, Стева Босанац и он пријавили су се штаб. У то време јединица је већ била формирана, вероватно се звала Билогорска бригада, а командант је био Раде Чакмак. Добили су наоружање, он је добио пушку «паповку». Касније је заменио оружје и добио је аутоматску пушку. Упућен је да код куће чека задатке и наредбе. Униформе нису добили већ су били у цивилу. На фотографијама из списка предмета показао је своју фотографију која је сачињена приликом издавања личне карте у то доба, објаснивши да у то време није имао браду већ само бркове.

Одмах по доласку, док је боравио у дворишту, позвала га је група наоружаних људи из села међу којима се сећа да су били и Лазо Саватовић, Никола Саватовић, Бранко Косановић, Пајо Косановић, да пође са њима. Док су се камионом превозили према Горњој Рашеници објашњено му је да су неки Срби заробљени и да се иде у акцију како би се заробили Хрвати за размену. Лазо Саватовић дао му је задатак да у шуми поред пута чува стражу. Био је на стражи када су заробљени Радошевић, Вереш и још један човек кога не познаје. Видео је да је Лазо Саватовић приликом заробљавања претресао и пронашао пиштоље код обојице. Заробљенима су везане руке и стављен им је повез преко очију приликом превоза до штаба, па су затворени у сушару за дуван. После постројавања су он, Бора Рекић и Арбутина Никола одређени да чувају стражу поред сушаре. После 10-15 дана, заробљени су пресељени у школу у подрум .

Стража испред школе где су држали заробљене смењивала се на свака два сата. Стражари, а међу њима и он, били су наоружани, а сами су се договарали о редоследу по коме ће стражарити или је то понекад одређивао командант затвора Божа Трбојевић. На вратима подрума није постојао ни кључ ни катанац, већ су их затварали прибијеним дрветом. Није контактирао са заробљеним лицима, разговарао је углавном када отвара врата да им да храну. Сећа се да га је Вереш Ивица питао шта ће

да буде са њим, али је увек одговарао да не зна и да њему нико ништа не говори. У јединици је касније одређено да стражу обављају и други Рекић Боро, Душан Тулум, Берак Боро, Костић Боро, Трбојевић Никола, Богоје Трбојевић, Милан Косановић, Костић Владо. По његовој процени било је двадесетак заробљених из акција које је изводила полиција, која је у одреду формирана. Сећа се да су међу заробљеним Хрватима били Петек, Шклебек, Бјелошевић, Селеси Жељко, Ловренц Жељко, Ловренц Владо, извесни Иво. Сви су били заробљени ради размене јер су и Срби у Грубишном пољу заробљени и то Станић Мића, Милошевић Спасо и Мачак Драган, Сукут Живко, докторка Душка Даља и други. Заробљени су испитивани у посебној просторији – учионици. Он у ту просторију није улазио нити је било кога тукао, што могу да потврде Радошевић и Вереш. Само је понекад спроводио заробљене. Понекад би се из те просторије чула кукњава, али не зна шта се тачно дешавало. Никада на њима није видео повреде. Испитивање су вршили Миленко Стојић, Бранко Косановић, Раде Чакмак, Лазо Саватовић. Командири сеоске полиције Стојић Миленко и командант Раде Чакмак наређивали су да ова лица изводе и воде на испитивање.

Заробљене Хрвате није тукао ни малтретирао. Пар пута је само морао да пушком гурне неког од њих јер му је то наредио командант Раде Чакмак говорећи: «Гурај га, нека призна». Не зна судбину заробљених које је познавао и није му познато да је откривена масовна гробница у којој су пронађени Шпиралец Владимир, Биловић Милан и браћа Ловренц. Мислио је да су они размењени, тако је говорио командант Чакмак. Број заробљених се мењао, неки су ослобађани неки размењени. Он у разменама није учествовао, само је добијао наредбе да некога од заробљених изведе.

Никакав задатак није имао од 13. до 20.августа, нити је учествовао у некој акцији.

Сећа се догађаја у Тополовици 20. августа. Тога дана био је углавном код куће или повремено одлазио до дворишта свога оца где се припремала храна за борце. Иначе је често боравио тамо, доносио дрва, палио ватру. Тога дана био је са Мркшић Душаном, Стопоња Стевом и Рашета Душаном. Није чуо да ће бити нека акција, нити је у томе учествовао, али је чуо пуцњаву из шуме. Село Тополовица иначе је удаљено само 4 километара, али од Велике Ператовице дели га шума.

Интересовало га је шта се дешава па је по подне кад је акција била већ готова отишао са Косановић Бранком до шуме и села. Камионом је прошао путем поред куће Которан Матеја и Которан Маре и видео у дворишту неке људе. Сећа се да је у сенику видео Рогожа Ђорђа, видео је неке жене и како је тада малолетног Селеси Жељка заробио Рогожа Ђорђе. Није улазио у двориште, већ је само прошао кроз шуму и село да би видео шта се дешава и у Велику Ператовицу вратио се пре осталих, тако да је видео када је доведено десетак људи који су одмах смештени у

затвор. Зна да су у тој акцији ухапшени и Ловренц Владо, Селешки Жељко, Бјелошевић Милан, Которан Мато, Страга Милан, извесни Штеф. Касније је чуо да је акцију извела специјална јединица у одреду која је и иначе вршила заробљавања, да је требало да се ухвати Селешки Јосип, а не његов син Жељко, да је бачена бомба на кућу да је све то било да би се обавила размена за заробљене Србе. Он није учествовао у овој акцији. Познаје Которан Катку и њеног мужа јер је пре рата био код њих и поправљао им је замрзивач. Међутим Которан Ката не говори истину и није могла да га види тога дана када он и није учествовао у акцији опкољавања и заробљавања. Остале жене које су наведене у оптужници уопште не познаје. Није раздвајао жене од мушкараца, нити их је затворио у шталу. Није шутнуо Катку Которан том приликом. Није заробио Мату Которану. При овим тврдњама остао је и у суочењу са Которан Катом. У Тополовици није бацио бомбу на таван куће, за ово је само чуо да се догодило. Немогуће је да га је неко ко је био сакривен на тавану видео како баца бомбу, јер ово није урадио а и немогуће је да се тако нешто гледа.

У одбрани пред истражним судијом оптужени је навео да је био у селу Тополовица, да је био присутан када су ухапсили Селешки Жељко и још једног цивила, да је чуо пуцање са тавана, и експлозију од бомбе, али да он то није урадио.

Дана 31. октобра напустио је Велику Ператовицу. Већ у раним јутарњим часовима почело је бомбардовање, пуцано је са свих страна. Сви су се спремали за одлазак. У колони, на тракторима и другим возилима, људи су бежали. Наређено је да се пакује наоружање па је помагао у томе. У Великој Ператовици био је сам, његова породица је 09.октобра отишла за Београд, док је он остао са тетком која је овога дана. пре четири сата поподне, отишла за Београд. Он је остао негде до четири, пола пет поподне, још увек је био дан када је отишао. Са њим су били Стево Босанац, његова жена Милица и син Зоран и Матијевић Спасо. Заробљене тога дана није чувао јер је имао посла око паковања сандука са оружјем. Зна да су у затвору остала шесторица заробљених Хрвата и то између осталих Селешки Жељко, Мате Петек, Јакопец Божидар и Вендел Шклебек. Последњи пут видео их је пар дана пре напуштања села. Касније је чуо да су убијени и да је преживео једино Вендел Шклебек. Чуо је да се спомиње име Бора као име особе која је пуцала али сматра да се не може закључити да је то он обзиром да је у то време било више особа са именом Бора у Великој Ператовици, па и око затвора, а било је и других особа са презименом Трбојевић. Сећа се да су били Боро Костић, Боро Баришић, Боро Рекић, Боро Глежњић, Боро Давидовић, који му је сличан и по лику. Иначе, последњих дана пре напуштања Велике Ператовице није био на дужности, ни на стражи. Зна да су иза њега у Великој Ператовици остали Бора Рекић и Богдан - Божа Трбојевић који је морао из цистерне да издаје гориво. Претходног дана,

30. октобра, зна да су стражу код затвора чували Бора Глежњић и Душан Тулум, а 31. 10. Бора Рекић. Иза њега у селу су остали Богдан Трбојевић, Бора Глежњић и Бора Рекић. Сестра Лакић Савка му је пренела да се у једном разговору са њом и мужем када су већ били у Србији Бора Рекић хвалио да је убио заробљене Хрвате приликом напуштања Ператовице.

Оптужени је навео да није извршио дело које му се ставља на терет, да иначе и пре рата није никада са Хрватима имао сукобе, само сњ једном приликом давне 1984. године потукао са једним Хрватом.

У завршној речи бранилац адвокат Жељка Томљеновић предложила је доношење ослобађајуће пресуде. Навела је да нема доказа да је оптужени извршио кривично дело, дошло је до замене јер је било више особа са истим именом и презименом као и оптужени, а да сведоци чији искази не иду у прилог одбрани оптуженог не говоре истину и не требају да се прихвате (при чему је анализирао ове исказе), да чак и када би се прихватило да је оптужени предузео неке од радњи које му се стављају на терет и посебно радњу под а) мора се ценити да је поступао по наређењу команданта Чакмак Радета чија је реч у јединици била закон. Предложила је да суд ослободи оптуженог али и да уколико га огласи кривим цени да се ради о особи високих моралних квалитета.

Оптужени је у завршној речи предложио доношење ослобађајуће пресуде.

Суд је у доказном поступку саслушао сведоке Димић Петра, Гатарих Драга, Кљајић Рада, Бркић Радована, Цвишић Милорада, Купрешанин Душана, Стопоња Стеву, Матијевић Спасу, Мркшић Душана, Пеулић Слободана, Босанац Стеву, Босанац Милицу, Лакић Саву, Лакић Гордану, Вереш Ивана, Которан Кату, Которан Мирослава, Рекић Бору, Косановић Бранка и Чакмак Радета, Стојић Миленка и Јечменица Љубишка. Путем видео конференцијске везе саслушани су сведоци Мишко Чапо, Которан Марица, Селеши Јосип и Радошевић Владо. Саслушање ових сведока видео линком било је оправдано због значаја њихових исказа и чињенице да су желели да сведоче искључиво на овај начин, да не долазе на претрес, а оптужени и веће могли су пратити држање сведока док су давали исказ и одговарали на постављена питања.

Замолним путем пред Жупанијским судом у Бјеловару саслушани су сведоци Петек Весна и Петек Иван па су прочитани њихови искази дати пред истражним судијом дана 2. о4 2009.године, Кир-I-177/09.

Прочитан је, уз сагласност странака, на основу чл. 337 ст 1 ЗКП, исказ сведока Ченгић Јосипа дат пред истражним судијом Жупанијског суда у Бјеловару КИР-I-747/07 од 27.11.2007.године. Овај сведок није због болести могао доћи на претрес нити бити саслушан видео конференцијском везом, што је утврђено из обавештења Министарства правде Републике Хрватске Уреда за међународну правну помоћ у кривичним стварима од 9.02.2009.године и писма овог сведока упућеног суду. Записник који је прочитан сачињен је пред надлежним судом, по замолници, и испитивању сведока присуствовали су у смислу чл. 4 Европске Конвенције о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима истражни судија Већа за ратне злочине у Београду и заменик тужиоца за ратне злочине из Београда.

На основу чл. 337 ст.1 ЗКП прочитани су искази сведока Шклебек Вендела са записника сачињеног пред истражним судијом Жупанијског суда у Бјеловару Кио.бр.234/93 од 16.06.1994.године, записника сачињеног пред истражним судијом Окружног суда у Бјеловару Кио.бр.726/93 од 28.01.1993.године, и са главног претреса сачињеног пред Жупанијским судом у Бјеловару К.бр. 25/93 од 19.09.1994.године. Како је овај сведок према смртном листу од 20.01.2006.године за матично подручје Вировитица преминуо, то су испуњени услови да се искази сведока које је дао пред надлежним судом прочитају.

На основу чл. 337.ст.1 ЗКП прочитан је исказ сведока Хорак Антуна са записника Кио.бр. 70/92 од 15.07.1992.године, сачињен пред Војним судом у Бјеловару, и са главног претреса од 03.10.1994.године пред Окружним судом у Бјеловару, К.бр.25/93, јер из смртног листа од 23.10.2003.године, за матично подручје Грубишно Поље, произилази да је овај сведок преминуо.

Оцењујући исказе које је прочитао на основу чл. 337 ст 1 ЗКП (Вендел Шклебек, Јосип Ченгић, Хорак Антун) суд је нашао да су дати пред надлежним судом, истражним судијом односно већем на претресу да стога могу да се прочитају и користе и да се ради о исказима сведока који су дати јасно, прецизно па за суд и прихватљиво. Иако сведоци Шклебек Вендел и Антун Хорак и Ченгић Јосип приликом давања исказа нису положили заклетву, која је по правилу обавезна према одредбама сада важећег ЗКП-а, исти се могу користити јер у време када су дати заклетва није била обавезна.

Прочитани су писмени докази: смртни лист за Матију Поцрнцића од 01.06.1998.године за матично подручје Нова Рача, смртни лист за Биловић Милана од 03.05.1993.године за матично подручје Мала

Дапчевица, лијечничке потврде о смрти за Крамар Петра, Шокец Фрању, Селеш Жељка, Петек Мату и Јакопец Божидара, све од 21.12.1992.године, смртни лист за Шпиралец Владимира од 03.05.1993.године за матично подручје Мала Дапчевица, пријаве медицинског центра у Вировитици М.бр.8536 и 8537 о повредама Селеси Јосипа и Котаран Анке, записник о обдукцији Окружног суда у Бјеловару Кри.І-325/91-1 од 09.09.1991.године за пок. Котаран Анку. преписка између Штаба «Билогорског одреда» ТО САО Западна Славонија и Кризног штаба општине Грубишно Поље, Дневник рада станица везе, пресуда Жупанијског суда у Бјеловару К.25/93 од 14.10.1994.године, пресуда Врховног суда Хрватске I Кж-49/95 од 31.08.1995.годин, Допис државног одвјетништва Републике Хрватске од 27.02.2007. године, допис Тужилаштва за ратне злочине Републике Србије КТРЗ бр. 4/07 од 24.04.2007.године, извештај Министарства Правосуђа Републике Хрватске – Управе за казнено право – Одјела за казнене евиденције Ур. број 514-04-08-02 од 09.09.2008.године, као и извештај из прекршајне и кривичне евиденције за окривљеног МУП РС, Извештај РХ Министарства правосуђа – управа за међународну сарадњу и међународну правну помоћ и сарадњу са казним судовима од 9.02.2009. Суд је извршио увид у фотодокументацију увиђаја ПУ Бјеловар и фотоалбум са фотографијама за личне карте. Суд је прочитао и допис Министарства правде Републике Хрватске–Управа за међународну правну помоћ и сарадњу с међународним казним судовима УРБРОЈ 514-07-01-01-09-445 од 13.05.2009.године, са изводима из матичне књиге умрлих за Јакопец Божидара, Крамар Петра, Шокац Фрању, Петек Мату, Шклебек Вендела, Хорак Антуна, Шпиранац Владимира и Биловић Милана и подацима о члановима породица за наведена лица, допис МУП-а РС-Дирекција полиције-Управа криминалистичке полиције 03/4-3-1 број: 230-2444/09 од 04.05.2009.године, и службене белешке од 08.05.2009.године за Хајдиновић Жељка и од 14.05.2009.године за Перовић Љубишу.

Сведоци саслушани у току поступка и то Димић Петар, Гатарих Драго, Кљајић Раде, Бркић Радован, Цвишић Милорад, Купрешанин Душан, Стопоња Стево, Матијевић Спасо, Рекић Бора, Пеулић Слободан, Босанац Стево и Косановић Бранко, Чакмак Раде, Стојић Миленко и Јечменица Љубишко у време описано у изреци пресуде били су у Великој Ператовици припадници самоорганизованих српских снага, које су се називале «Билогорски одред», као и оптужени, и сви га познају.

Из изведених доказа суд је утврдио следеће:

У доказном поступку извршен је увид у списе Жупанијског суда у Бјеловару К.25/93 и прочитане су пресуда Жупанијског суда у Бјеловару К.25/93 од 14.10.1994.године, и пресуда Врховног суда Хрватске I Кж-49/95 од 31.08.1995.године, којом су оглашени кривим оптужени Трбојевић Боро и сада покојни Трбојевић Богдан због кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 120 став 1 ОКЗ РХ и осуђени на казне затвора у трајању од по 20 година. Оптуженом Трбојевић Бори и покојном Трбојевић Богдану суђено је у одсуству. Предмет оцене суда стога је прво било питање да ли се у конкретном случају ради о пресуђеној ствари и да ли се може судити оптуженом у овом поступку. Како из наведене пресуде произилази да је оптуженом Трбојевић Бори суђено у одсуству, да казну није ни у целини ни делимично издржао, да није ни правноснажно ослобођен, то су у смислу члана 108 став 2 у вези члана 106 КЗ СФРЈ (Закон који је важио у време извршења кривичног дела), као и члана 10 став 1 у вези члана 8 КЗС испуњени сви законски услови да се кривични поступак води против оптуженог. Оваква одлука је у складу и са одредбом члана 6 Европске конвенција о међународном важењу кривичних пресуда.

Осим тога из списка предмета и обавештења Тужилаштва за ратне злочине РХ од 27.02.2007.године произилази да су списи Жупанијског суда у Бјеловару уступљени Тужилаштву за ратне злочине, које је према обавештењу КТРЗ бр. 4/07 од 24.04.2007. преузело гоњење у смислу одредби члана 6 и 7 Споразума о сарадњи и прогону учинилаца кривичних дела ратних злочина, злочина против човечности и геноцида од 13.10.2006.године.

У време извршења дела у лето 1991.године опште је позната чињеница да је на простору бивше СФРЈ- у Републици Хрватској у току био оружани сукоб између ЈНА и паравојних формација Републике Хрватске. На подручју општине Грубишно Поље где се налази и Велика Ператовица водио се сукоб између самоорганизованих наоружаних формација грађана хрватске и српске националности. Сведоци Вереш Ивица и Радошевић Влада говорили су да су Хрвати формирали одређене групе, у почетку наоружане личним и ловачким наоружањем, и да је било доста узнемирености међу становништвом, доста провокација између Срба и Хрвата.

На простору Грубишног поља и у Великој Ператовици Срби су се самоорганизовали и формирали одређене групе и јединице. Груписали су се око језгра које је чинило СДС и тадашњи председник Бранко Поповић. Почело је и наоружавање, осим личног коришћено је и наоружање добијено од ЈНА. У лето су се груписали у селу Велика Ператовица. Формиран је тзв. Билогорски одред чији је командант био Раде Чакмак. Одређени делови јединице имали су посебна задужења, нпр. полиција, група која је била задужена за исхрану и организовање

кухиње за наоружане борце и за цивиле, где је био Мркшић Душан. За безбедност је био задужен Живко Загорац. Сведок Милорад Цвишић објаснио је да је био задужен за набавку хране из српских села. Купрешанин Душан био је кувар, а сећа се да је кухиња у Великој Ператовици била организована у кући оца Боре Трбојевића. Сведок Стопоња Стево такође је обављао задужења у кухињи, као месар и кувар. Сећа се да су Срби у Ператовици имали оружје које им је подељено и ишли у акције. Ови сведоци сећају се и Лазе Косановића, Горана Косановића, Миливоја Чакмака, Рашета Спасе, Чортан Бранка, Вучковић Пере, Кочић Стојана. Сведок Петар Димић је навео да је у Великој Ператовици био од 13.августа до 28.августа 1991.године, а да је после тога на положајима према Грубишном пољу обављао задатке обезбеђења села.

Сведок Спасо Матијевић сећа се да је «Билогорски одред», бројао око 500 наоружаних бораца. Сведок Гатарих Драго објаснио је да је био војник у Великој Ператовици, да је био на положајима око села и у Рашеници. Сведок Кљајић Раде био је руководиоца локалне полиције заједно са Миленком Стојићем, а овај посао му је поверен због тога што је уживао велики ауторитет. Миленко Стојић је обављао оперативне послове. Сведок Јечменица Љубишко навео је да је он био у групи која је обављала полицијске послове, да је углавном пратио и обезбеђивао становнике- жене и старце који су напуштали село, бринуо о одржавању реда и мира. Сведок Боро Рекић изјавио је да су се Срби војно организовали негде у осмом, деветом месецу 1991.године, да су имали команду, на чијем челу је био Чакмак Раде, те да је врло брзо у Великој Ператовици направљен и затвор, у коме је он био један од чувара. Из војног скалдишта узели су наоружање. Сведоци Пеулић Слободан, Косановић Бранко и Босанац Стево изјавили су да су се Срби организовали у оквиру ТО Грубишно Поље, које су неки називали и «Билогорски одред», на чијем је челу био Чакмак Раде. Пеулић Слободан је био припадник полицијских снага, а Босанац Стево возач, док је Косановић Бранко углавном ишао у извиђање и пратио конвоје са женама и децом. Сведок Чакмак Раде, кога су сви саслушани сведоци означили као команданта тзв. Билогорског одреда, изјавио је да је радио по наређењу пуковника Мишчевић Бранка и Павловић Бранка, председника СДС у том крају, који су и доносили најважније одлуке. Објаснио је да је Бранко Мишчевић организовао снабдевање јединице оружјем које је доведено из Даруварског гарнизона. Навео је да није организовао ни наредио ни једну акцију већ да су се оне изводиле стихијски и самоиницијативно. У штабу јединице су били осим њега Кљајић Раде, Загорац Живко, Радилић Ранко, Саватовић Лазо. Билогорски одред имао је и документацију која је прочитана на претресу: Дневник рада везе и преписка са Кризним штабом Хрватске,

али о којој сведок Чакмак Раде није могао да се изјасни јер се тога није сећао.

Из свих ових исказа који су јасни и сагласни и преписке, произилази да је био у току унутрашњи оружани сукоб између самоорганизованих снага грађана српске националности и грађана хрватске националности.

Оптужени је у Велику Ператовицу и «Билогорски одред» дошао 12. или 13.августа 1991.године и суд је у погледу његовог укључивања у «Билогорски одред» у потпуности прихватио одбрану, за коју налази да је истинита, да је поткрепљена и другим изведеним доказима и да су сви саслушани сведоци у овом периоду, пар дана пре, или пар дана после тога се прикључили јединици. Сведок Стева Босанац навео је да је са оптуженим дошао 12. августа у Ператовицу. У Великој Ператовици, у наведено време оптужени је обављао послове стражара у затвору који је био у подруму основне школе. О овоме је говорио оптужени, а о оваквом његовом задужењу говорили су и саслушани сведоци који су били припадници «Билогорског одреда» као и сведоци који су били затворени, Вереш Ивица, Радошевић Влада, Мишко Чапо. Командант наведеног затвора био је Божа Трбојевић. Како је у дворишту и породичној кући оптуженог била смештена кухиња, он је често боравио тамо, помагао, доносио воду, ложио ватру. О овоме су говорили оптужени и сведоци Стопоња Стево, Мркшић Душан, који је био задужен за организацију исхране становништва и бораца, па суд није имао разлога да не поверује овако идентичним исказима сведока и одбрани оптуженог.

Да је оптужени извршио радње описане под а) изреке и да је дана 13.08.1991. године на магистралном путу број 16 у близини раскрснице путева за Горњу Рашеницу и Велику Ператовицу, као припадник самоорганизоване наоружане формације грађана српске националности тзв. «Билогорски одред» са осталим припадницима исте формације учествовао у присилном одвођењу и узимању као талаца цивила хрватске националности, међу њима и Владе Радошевића и Вереш Ивице, који су као таоци касније размењени, суд је утврдио из исказа саслушаних сведока и одбране оптуженог. Утврђено је да је оптужени позван у ову акцију и да су му објаснили да требају да се заробе Хрвати ради размене за заробљене Србе. Положај су заузели на раскрсници пута Велика Рашеница – Велика Ператовица – Грубишно Поље, а задатак оптуженог како му је наредио Лазо Саватовић био је да са једном групом бораца у шуми чува стражу. Друга група бораца зауставила је камион који је наишао и извела Вереш Ивицу, Радошевић Владу и још

једног цивила. Ово је оптужени наводио у одбрани и објаснио да је видео како се ова лица изводе из камиона и Лазо Саватовић их претреса. Сведок оштећени Владо Радошевић навео је да је камион у коме је био заустављен, он истеран, па га је Лазо Саватовић претресао, а затим је везан и са повезом преко очију спроведен до сушаре за дуван у Ператовици и тамо затворен . Са њим је затворен био и Вереш Ивица. Овај сведок је навео да познаје оптуженог јер су иста генерација и ишли су у исту школу. Видео је оптуженог у шуми поред пута, зна да је био у цивилној одећи – траперицама, али није могао да се сети да ли је оптужени имао оружје. Оптужени није прилазио групи која је овог сведока претресала и везала већ је стајао са групом других бораца у шуми. Касније је пребачен и затворен у подруму школе у Великој Ператовици провео до 17. 09. када је размењен. Суд је оценио да овај сведок као и сведок Вереш Ивица, описујући догађај у коме је био жртва безразложног заробљавања и затварања, до размене 13.09.1991.године, убедљиво и прихватљиво описује шта се догодило и улогу оних које је од раније познавао који су га том приликом заробили, спровели и затворили. Сведок Ивица Вереш је навео да се налазио на главној раскрсници Грубишно Поље-Вировитица, да је наишао на једну групу од двадесетак наоружаних људи, сећа се да је међу њима био Лазо Саватовић. Видео је да и у шуми има наоружаних људи, углавном са аутоматским пушкама, а неки су имали и униформу. Деловали су организовано, имали су заповедника. Пресретнут је, заробљен, везан је и са повезом преко очију доведен у Велику Ператовицу и затворен у у сушару. Он је први који је заробљен а размењен је 15. септембра. У сушару је са њим затворен и Радошевић Влада, истога дана после два до три сата. Овај сведок међу лицима која су га зауставила, везала и спровела у сушару није видео оптуженог, кога иначе добро познаје. Тек када је касније пребачен у подрум основне школе вероватно око 18. августа видео је оптуженог.

Сви саслушани сведоци-припадници „Билогорског одреда“ сећају се заробљавања Вереша и Радошевића и описују да је најзначајнију улогу у овој акцији имао Лазо Саватовић. Сведок Раде Чакмак навео је да је учествовао у размени ових таоца. Сведок Пеулић Слободан, као учесник ове акције, навео је да је оптужени био присутан, као и многи други, али није учествовао у хапшењу. Сведок Стево Босанац сматра да оптужени није могао да учествује у овој акцији јер је тог дана дошао у Ператовицу. Међутим, како оптужени сам наводи да је чувао стражу и да је то био његов задатак, суд исказе сведока Стеве Босанац и Пеулић Слобоадана у делу у коме наводе да оптужени није учествовао или да је једноставно гледао шта се догађа није прихватио. Ови сведоци очигледно настоје да помогну оптуженом у поступку.

Суд је стога прихватајући одбрану оптуженог да је током ове акције имао задатак да чува стражу, да је знао још на поласку из Велике

Ператовице да је циљ акције заробљавање Хрвата за размену, те прихватајући као истините исказе сведока који су заробљени, нашао да је несумњиво утврђено да је у овој акцији задатак оптуженог био да чува стражу, да је то радио током читаве акције.

Суд није прихватио одбрану оптуженог да није знао где се иде, да су га позвали и да му је речено да није његова брига шта треба да се ради, да он није уопште желео да зароби било кога нити је знао да ће се то десити. Ово због тога што је оптужени навео да је упућен да чува стражу што је и чинио сво време, а да му је објашњено да се иде у акцију заробљавања Хрвата. Суд је ценио и одбрану на коју је у завршној речи указала бранилац оптуженог адв. Жељка Томљеновић да је оптужени морао да пође због наредбе команданта Радета Чакмака чија је реч била закон у јединици, али је нашао да је ово инсконструисано јер се ни сам оптужени није бранио да је био присиљен да у ову акцију иде или да је желео да је избегне али није могао због озбиљне опасности која би му у том случају претила.

У односу на радње описане под б) изреке суд је утврдио да је периоду од када је формиран «Билогорски одред», па до дана када су Срби напустили Велику Ператовицу 31.10.1991.године било више акција са циљем да се заробе Хрвати, као таоци како би били размењени за заробљене Србе. Дана 20.августа 1991.године била је акција-напад на село Тополовица са истим циљем.

У акцији у селу Тополовица, заробљени су хрватски цивили и сви су одведени у Велику Ператовицу и смештени у затвор који је био у подруму основне школе. У склопу акције узимања талаца, на путу је заустављен и убијен Ковачевић Митар, о чему је посведочила сведокиња Которан Марица, која је била са њим. Ова сведокиња је исказала да је тога дана ишла из Грубишног поља са зетом, покојним Ковачевић Митром, и извесним избеглицом Ивицом из Костајнице, да су наишли на барикаде и заседу. Берак Јован је убио њенога зета. Њу су тукли, говорили јој да је усташа и тражили да ли има оружје. Видела је међу наоружаним људима неке које познаје од раније: Мркшић Душана, који је био месар, Гојка из Рашенице, Ковачевића чијег имена није могла да се сети. Познаје оптуженог јер је радио у сервису кућних апарата код Безбрадица Рајка, али није сигурна да ли је био у овој акцији. Сећа се да је видела заробљене Ловренц Жељка, Ловренц Владу и Страга Штефа који су били везани са рукама на леђима. Сви су, па и она, постављени да леже на ливади. Са заробљенима Владом Ловренцом, Жељком Ловренцом и Страга Штефом одведена је у Велику Ператовицу. Следећег дана је пуштена кући.

У склопу ове акције извршен је напад и опкољавање села Тополовица. Ово је суд утврдио из исказа сведока Мишка Чапе, Селеси

Јосипа, Ченгић Јосипа, Которан Кате, Которан Мирослава, као и исказа Вереш Ивана, Радошевић Владе и сведока који су који су били су припадници «Билогорског одреда» Купрешанин Душана, Пеулић Слободана, Цвишић Милорада и Стопоња Стеве, као и одбране оптуженог.

Сведок Мишко Чапо био је заробљен у овој акцији 20.августа 1991.године. Навео је како је тога дана након бербе дувана отишао код Которан Матеја, где је заробљен. Наоружани Срби су прво у дворишту, одвојили жене, а мушкарце отерали у шуму, везали их, ставили им повезе преко очију, тукли и довели до Велике Ператовице. Том приликом и њега су тукли. У монтажној сушари су провели ноћ. Услови су били лоши, добили су само воду. Размењен је дана 17.09. Размену су обавили Радован Бркић и Милан Урозовић. Познато му је да је у нападу на Тополовицу рањена и да је преминула Анка Котаран. С обзиром да је заробљен и био је у вођњаку, није могао да види све што се дешавало приликом напада. Милан Срага, Мате Которан и Жељко Селеши заробљени су истога дана кад и он. Чуо је са места где се налазио, пуцње. Никога од наоружаних и униформисаних Срба који су га заробили није препознао јер дуго пре тога није живео у селу, а мисли да су неки били и маскирани.

Сведок оштећени Селеши Јосип је 20.августа 1991.године био у берби дувана. Већ док су се налазили на пољу дувана видео је камион Боже Макарића, чуо како је оборено дрво у шуми, и закључио да су направљене барикаде на путу. Одмах су сви отишли до куће Анке Которан. Са њим су били и Мирослав Которан, Поцрнић Мато и Јосип Ченгић. У другој групи са поља из бербе дувана вратили су се Чапо Мишко, Которан Катица, његов син покојни Селеши Жељко и радник Жељко. Док су били у кући, почело је пуцање из аутомата. Видео је Србе које познаје од раније, Шарића и Стојића да пуцају. Покушао је са осталима да се сакрије и пузећи су се попели на таван. Са тавана је видео оптуженог и Мркшић Душана. Видео је да оптужени баца бомбу од које је рањен, а Которан Анка је погођена и касније од ових повреда преминула. Објаснио је да су бачене две бомбе од прве се направила велика рупа на крову, па је кроз такав отвор гледао како оптужени на њих баца другу бомбу. Добро је видео оптуженог кога познаје од раније како држи бомбу и чуо да Мркшић Душан кога познаје јер је био месар каже «Ако не бациш добро, ја ћу». У то време је оптужени имао бркове и био је у униформи. Због задобијених повреда је оперисан, инвалид је 60%. Чињеница да је сведок повређен и да је у овом делу његов исказ истинит произилази из пријаве Медицинског центра у Вировитици о задобијеним повредама. Сведок је поставио и определио имовинско правни захтев на 10.000 евра на име одштете за повреде које је задобио

и њихове последице и 20.000 евра због смрти сина и придружио се кривичном гоњењу.

Сведок Мирослав Котаран навео је како је дана када је била акција на село Тополовица био код куће и истоваривао дуван. Видео је како кроз његово двориште трче наоружани људи, видео је заробљавање пок. Селеша Жељка на кога су чим се на мотору увезао у двориште скочили наоружани борци. Када је Селеша Јосип почео из куће да виче да му пусте сина почели су да пуцају на кућу. Овај сведок се са мајком, пок. Анком, Селеша Јосипом, Јосипом Ченгићем и Мате Поцрнићем попео на таван да би се сакрили. Сведок је описао да је таван изнад целе куће која има облик латиничног слова Л. На тавану има и прозора који гледају на двориште. Он је све време био заклоњен. Његова мајка, покојна Анка и Селеша Јосип провиривали кроз прозор па их је погодила бомба бачена на кров. Од ових повреда његова мајка је после три недеље преминула иако је одмах када је било могуће одвезао у болницу. Околност да је пок. Котаран Анка преминула суд је утврдио и из пријаве о повредама и записника о обдукцији Окружног суда у Бјеловару од 9.09.1991.год. Кри 325/91-1. Сведок је објаснио да не зна који су људи били у дворишту, заробили покојног Селеша Жељка, бацили бомбу и пуцали, није познао никога од њих, сећа се само једне особе која је на себи имала војни кишни огртач са капуљачом. Сви су били наоружани. Напад на кућу био је потпуно безразложан, јер су у кући били само цивили, а било је и жена. Није чуо никакве приче о томе ко је бацио бомбу, већ само да је можда бачен тромблон.

Сведокиња Ката Котаран навела је како је 20.августа 1991.године, око два сата поподне била берба дувана, где су били Мирослав - Мирко Котаран, Јосип Селеша, Чапо Ђурђа, Чапо Мишко, Францишковић Славка, Жељко Селеша, Славка Ацман и Анка Котаран. Она је остала код куће. Комшија је обавестио да долазе наоружани људи, па су отишли одмах у поље да позову оне који су били у берби. Већ је почела пуцњава, када су се сви трактором вратили до куће. Мирко Котаран, Анка Котаран, Мате Поцрнић, Селеша Јосип и Јосип Ченгић су отишли у кућу Анке Котаран, док су сви остали били код ње у дворишту. Група наоружаних бораца Срба међу којима је препознала Миленка Јездића, Гојка Кочића, Дражена Вучковића, Лазу Саватовића, његовог брата, оптуженог и Радована Косановића, наредили су да се сви цивили построје, викали су им да ће их све поубијати и да су усташе. Видела је да у двориште на мотору улази Селеша Жељко и да му је једна група бораца притрчала и заробила га. Тада, док су стајали постројени чула се јака експлозија од бачене бомбе или тромблona. Наредено је да се жене одвоје од мушкараца и добро је видела тада оптуженог и чула како каже «Одвајамо жене». Управо оптужени је повео њеног мужа у групу мушкараца, а када је она питала шта је то и где га води, оптужени се окренуо, шутно је и наредио да све жене уђу у шталу и не излазе пре

мрака. Сведокиња је објаснила да је сигурна да је међу наоружаним војницима био оптужени, јер у пролеће те године када јој се покварио замрзивач, оптужени је био сервисер који је поправио квар. Оптужени је радио у сервису код Безбрадица Рајка. Без обзира што су платили поправку на поласку јој је муж рекао да спакује нешто од сеоских производа, па је оптуженом спремила јаја, сир и ракију. По овоме га је добро упамтила, док није сигурна да ли је приликом ове акције у августу имао браду или био необријан, што и није важно јер добро зна да је он постројио све присутне цивиле и одвео њеног мужа. Сигурна је да је оптужени стајао са цивилима када се чула експлозија бомбе у другом делу дворишта али није видела ко је то учинио јер се то двориште уопште не види. Сведокиња је доследно понављала своје тврдње и прилико суочења са оптуженим.

Њен муж Которан Мате је одведен тога дана и био је 58 дана затворен у Великој Ператовици. Његови остаци са посмртним остацима Жељка Ловренца, Лазе Ловренца, Милана Страга, Стјепана Страга, Михалина Здравка, Дамира Љубичића, Шпиралец Владимира и Лекшић Иве су пронађени 9. априла 1993.године, у шуми код Велике или Мале Дапчевице и идентификовани. За судбину свога мужа, док је био затворен, сазнала је од оних који су размењени, који су причали да су их тукли сваког дана, водили на испитивање и малтретирали. Чула је приче да су убијени 17.октобра 1991.године.

Сведок Јосип Ченгић навео је да је 20.08.1991.године брао дуван на пољу Матеје Котарана, када су наоружани борци опколили. Сви су побегли. једна група у двориште код Мате Котарана, а он у кућу Которан Анке где је био сакривен на тавану са њом, њеним сином Мирославом, Селешу Јосипом и Матом Поцрнићем. Чуо је да се пуца а у једном тренутку бачена је и бомба, од чије експлозије су повређени Анка Которан и Селешу Јосип. Ово се десило због тога што је пок. Анка гледала кроз прозор, рекла да види како туку пок. Селешу Жељка, па је тада бачена бомба која је погодила њу и Селешу Јосипа. Када је пуцњава престала и он сишао са тавана видео је у дворишту Которан Мате жене које су излазиле из штале, између осталих Францишковић Славу, Ацман Славу и Катуну Котаран.

Из изведених доказа суд је утврдио да је оптужени предузео радње које су описане у изреци пресуде под б) и да је као припадник самоорганизоване наоружане формације грађана српске националности тзв. »Билогорски одред», заједно са већим бројем припадника те формације учествовао у опкољавању села Тополовица 20.08.'91.године узимању талаца и непосредном одвођењу покојног Матеје Котарана (чије је тело касније пронађено у масовној гробници), покојног Селешу Жељка (касније убијен у Великој Ператовици) и Мишка Чапе (размењен 17.09.1991.године). Ово је суд утврдио прихватајући као убедљиве,

међусобно сагласне и оцењујући да су истинити искази сведока Јосипа Ченгића, Которан Кате, Которан Мирослава, Мишка Чапа и Селеши Јосипа (у делу у коме говори о нападу на село, опкољавању и одвођењу талача међу којима и његовог сина). О овој акцији у исказима су говорили и сведоци који су били припадници «Билогорског одреда» Купрешанин Душан, Стопоња Стево и Цвишић Милорад, Чакмак Раде и Пеулић Слободан и којима је познато да је акција изведена, да је заробљено доста хрватских цивила и да су затворени у подрум основне школе, па је суд у овоме делу исказе сведока прихватио.

Суд није прихватио одбрану оптуженог да је он из радозналости, када је акција већ била готова, отишао да види шта се догодило, да је био са Косановић Бранком, па да је тада видео у дворишту неке људе и како је ухапшен Селеши Жељко. Суд није прихватио ни објашњење оптуженог да га је сведокиња Ката видела јер је прошао поред њене куће. Оваква одбрана као и искази сведока Косановић Бранка који је навео да је био у шуми удаљеној 2 км од Тополовице са оптуженим у извиђању, Стопоња Стеве који је наводио како је оптужени био у Великој Ператовици и објашњавао да сматра да је био у кухињи, сведока Пеулића који је био спреман да се закуне да оптужени није био у овој акцији, сведока Мркшић Душана који је тврдио да је тога дана био у кухињи, да у акцију није ишао, а није ни оптужени, Купрешанин Душана и Цвишић Милорада, који су тврдили да је оптужени целога дана био у кухињи и да су били зачуђени када су чули да је он у одбрани рекао да је ишао после акције да види шта се десило, оповргнути су исказима сведока Которан Кате и Селеши Јосипа који су посведочили да су оптуженог видели, описали како је изгледао, навели да га познају од раније и при том знали где је радио, а сведокиња Которан Ката сећала га се управо због тога што га је и упознала као сервисера у пролеће те године. Овим исказима, осим тога што нису истинити сведоци који су са оптуженим били у „Билогорском одреду“ очигледно настоје да му помогну у поступку.

Анализирајући изведене доказе суд је нашао да су у догађајима описаним под а) и б) изреке пресуде хрватски цивили узимани за таоце, јер су лишавани слободе, затварани и држани ради размене. То је и био циљ акција у којима су заробљени. Ово је утврђено из изведених доказа. Из исказа саслушаних сведока Стопоња Стеве, Матијевић Спасе, Радована Бркића, Цвишић Милорад, Купрешанин Душана, Рекић Боре, Пеулић Слободана и Радошевић Владе и одбране оптуженог, утврђено је да је у периоду од половине августа 1991. па до 31.10.1991. године, као дана када су Срби напустили Велику Ператовицу, самоорганизовани «Билогорски одред» спровео низ акција у којима је заробљавао Хрватско-мушкарце који су касније у преговорима размењивани за заробљене и

отете Србе. Тако сведок Матијевић говори да су Срби правили заседе и Хрвате које би на тај начин заробили касније размењивали. Сведок Стопоња Стево изјавио је да је доста Хрвата-цивила ухапшено ради размене за Србе које су Хрвати држали, а он се сећа акције на село Тополовица, која је извршена с тим циљем. По његовом сећању обављене су две или три размене. Сведоци Радован Бркић, Купрешанин Душан и Цвишић Милорад говоре о акцији на село Тополовица, када је доведено више Хрвата, који су ухапшени за размену. Сведок Рекић Боро сећа се неког састанка, организованог од стране представника Срба, на коме је било приче о хапшењу Хрвата ради размене за Србе ухапшене у Грубишном пољу. Сведок Пеулић Слободан је као припадник полиције, учествовао у акцијама када су хапшени цивили Хрвати, ради размене за Србе који су били ухапшени у Великој Ператовици и Грубишном Пољу. Сведок Раде Чакмак говорио је да је он био задужен за размене и да се размена обављала тако што су припадници хрватских снага јављали телефоном кога желе да размене па је он достављао ове податке Божи Трбојевићу и затим непосредно обављао размену. Сећа се да је разменио Иву Турковића, Вереша и Радошевића. Није му познато како су ови људи заробљени, сматра да су све акције биле спонтане и самоорганизоване.

Увидом у писмену документацију под називом «преписка између Штаба Билогорског одреда ТО САО Западна Славонија и Кризног штаба општине Грубишно Поље», суд је утврдио да су у периоду август-септембар 1991. године представници страна у сукобу (самоорганизованих оружаних формација грађана хрватске и српске националности) водили преговоре у циљу размене заробљеника, међу којима се као лица заробљена од стране српске стране у сукобу, а предвиђена за размену, помињу и оштећени Вереш Иван и Радошевић Владо.

Услови под којима су таоци држани у подруму основне школе и пре тога у сушари били су веома лоши, пратила их је и претња смрћу и неизвесност колико дуго ће бити задржани, да ли ће бити ослобођени и због чега су уопште затворени. Никаква евиденција о заробљеним лицима није вођена. Одређен број талаца размењен је за заробљене Србе, неки су убијени приликом одласка из Велике Ператовице 31. октобра, а један број заробљених је пронађен у масовној гробници.

Због начина на који су заробљавани, услова под којима су држани у импровизованом затвору а који су подразумевали минимум хране, недостатак било каквих хигијенских услова, батинање, испитивања и мучења, одсуства било какве евиденције о времену заробљавања, пописа заробљених, неизвесности до када ће трајати заробљеништво и држања до постизања циља уз претњу смрћу несумњиво је утврђено да су цивили Хрвати узимани као таоци.

Аргументи оптуженог као и објашњење одређеног броја сведока били су да су у конкретном случају Хрвати који су заробљени имали оружје, да су били ангажовани у хрватским снагама. Суд ово није прихватио јер из изведених доказа произилази да је међу заробљенима једну ноћ била и жена-сведокиња Котаран Марица, да је Селеша Жељко имао 18 година, а нико од заробљених у овој акцији није био борац већ се ради искључиво о цивилима.

У односу на тачку означену као г) у изреци, суд је утврдио да је дана 31.10.1991. године у јутарњим часовима почела велика акција напада хрватских снага на Велику Ператовицу са циљем да се уђе и заузме село. «Билогорски одред» и српске снаге на местима ван села организовале су одбрану али у подневним часовима отпочела је припрема становништва, бораца и опреме за евакуацију. Наређено је свима да се отпочне са паковањем ствари и припремом за одлазак. У камионе и тракторе су паковани муниција и оружје. Сведоци су описивали да се све обављало у великој брзини и журби, становништво се смештало у сва расположива превозна средства и формирала се колона за одлазак.

Сведок Косановић Бранко је посведочио да је био у одбрани села и да је све већ било пусто када је дошао у вечерњим часовима, да су његов отац и брат остали, јер нису желели да напусте село, па је сам отишао. Сведок Гатарих Драго објаснио је да је 31.10, између осам и девет сати ујутру отпочео напад на Велику Ператовицу, да је одмах распоређен у Рашеници, где је остао до самог мрака и није ни успео да се врати, али је чуо да су људи отишли из Ператовице још око 3 сата поподне. Тога дана није видео оптуженог. Сведок Кљајић Раде сећа се да је 31.10. ујутру отпочео напад, да је из Ператовице отишао тек око 10 или 11 сати увече, да је била велика гужва, јер су људи бежали, да је видео како се у цркви товарило оружје, али да тога дана оптуженог није видео. Сведок Купрешанин Душан навео је да је село напустио око четири или пет по подне, да је тада отишао и оптужени а у ово је сигуран је га је видео у колони на трактору испред. Сведок Стопоња Стево из Велике Ператовице отишао је трактором у поподневним часовима и тога дана није видео Бору Трбојевића. Сведок Рекић Бора изјавио је да су тога дана, пре него што су негде око поноћи он и Глежњић Бора, трактором напустили Ператовицу, товарили оружје код цркве, заједно са покојним Божом Трбојевићем. Оптуженог је видео код цркве, а мисли да је он отишао у исто време, око поноћи камионом који је возио Стево Босанац. Сведок Матијевић Спасо, који је сведочио да је заједно са оптуженим товарио оружје на дан повлачења из Велике Ператовице, сећа се да су Велику Ператовицу први напустили људи из команде. Сведок Мркшић

Душан је посведочио да је паковао ствари и оружје у камион и тракторе. Видео је оптуженог како пакује оружје на камион са Стевом Босанцем и Матијевић Спасом. Сведок Стево Босанац навео је да су спаковали оружје и затим камионом он са својом породицом, оптужени и Матијевић Спасо изашли још за дана из села. Сведокиња Милица Босанац навела је да је била уплашена, није успела ни да спреми ствари за дете и да је са мужем, оптуженим и Матијевић Спасом отишла из села док још није пао мрак. Сведок Миленко Стојић навео је да је био на положају на ободу села и да је одбијао напад. Међутим како је било извесно да су хрватске снаге надмоћније вратили су се у село за ствари. Становништво је почело да се припрема и да одлази. Било је већ сигурно 22 часа када је са Јечменица Љубишком сишао у село да би спаковали ствари за одлазак. Били су у спаваоници када је дошао оптужени и пренео му да дође код школе, да га зове Божа Трбојевић. Оптужени му је објаснио да је то због заробљених и питао шта да ради са њима. Сведок Миленко му је рекао да ради шта зна, или да их пусти, а оптужени је одговорио да не може да их пусти и отишао. Овај сведок је касније чуо да су заробљени убијени, а у једном разговору Хајдиновић Жељко рекао му је како је чуо од Перовић Љубише да је то учинио оптужени. Затим су сви паковали оружје које је било у цркви у камионе и Ператовицу напустили око поноћи. Сведок Јечменица Љубишко навео је да је са положаја где су одбијали напад Хрвата сишао са Стојић Миленком и паковао ствари, али да оптуженог није видео нити је чуо разговор између њега и Стојића. Овај сведок је навео да су касније паковали оружје у камионе и око поноћи отишли.

Исказе ових сведока суд је оценио као међусобно сагласне, јасне и убедљиве у делу у коме су описивали акцију хрватских снага и своје активности и како је становништво побегло из села. С обзиром да је кућа у којој је био оптужени (кућа његове тетке) у близини цркве и кухиње, где је био центар места где се паковало оружје, то је већина саслушаних сведока видела оптуженог приликом напуштања Велике Ператовице, потврдивши његову одбрану да је он село напустио у камиону са Босанац Стевом, Милицом и њиховим малолетним сином Зораном и Матијевић Спасом. Суд је све ове исказе у овом делу прихватио као истините.

Суд је утврдио и да су дана 31.10. у подруму основне школе били затворени Селеши Жељко, Јакопец Божидар, Крамар Петар, Фрањо Шокец, Мато Петек и Вендел Шклебек. Сви осим Вендел Шклебека убијени су, како то произилази из писмених доказа-потврда о смрти које су прочитане и фотодокументације увиђаја ПУ Бјеловар, у коју је суд извршио увид. Увидом у фотодокументацију, утврђено је да се ради о фотографијама школе и подрума у Великој Ператовици, у коме су

пронађена тела Јакопец Божицара, Селешн Желъка, Шокец Фрање, Крамар Петра и Петек Мате, петорнце убијених талаца, са фотографнјама тела убијених, које су све сачињене 03.11.1991.године. Околност да су наведени цивилн убијени утврђена је и из лнјечничких потврда о смрти за Крамар Петра, Шокец Фрању, Селешн Желъка, Петек Мату и Јакопец Божицара све од 21. 12. 1992.год, и извода из матичне књнге умрлих који су достављени уз допис Министарства правде Републике Хрватске—Управа за међународну правну помоћ и сурадњу с међународним казненным судовима УРБРОЈ 514-07-01-01-09-445 од 13.05.2009.године, са изводима за сва ова лица.

Сведок Вендел Шклебек, чнји је исказ прочитан, био је затворен и преживео је овај догађај.

Суд је прочитао исказе сведока Вендел Шклебека од 16.06.1994. године и 28.01.1993.године, дате пред истражним судијом Окружног суда у Бјеловару, и исказ са главног претреса пред истим судом од 19.09.1994.године.

У исказу од 28. 01.1993.године сведок је навео како се сећа да је заробљен у недељу 27.октобра и везаних очнју спроведен до подрума основне школе у Великој Ператовнци. У подруму је већ било шест заробљених цивила, међу којима је Митар Ковачевнћ, Србнн, који је сутрадан по његовом доласку пуштен. Малтретиран је и тучен, наоружани Србнн су му псовали мајку усташку, највнше га је тукао Рекић Боро који је хтео и да га убије јер је сматрао да му је сведок убио брата Клеут Драгу. Главни за затвор и командир стражарима био је Божа Трбојевнћ. Међу стражарима и лицима која су улазила код заробљених и имала задужења било је внше особа са именом Бора, па мнсли да је чуо и за особу са именом Бора Трбојевнћ, али га не познаје. Сећа се добро дана када је почињен масакр у подруму, био је четвртак 31.10. Тога дана су их стражари, што ннје било уобичајено, извели напоље на умивање, па када су их вратили у подрум затворили све отворе и прибили даске на врата и прозоре. Испред подрума остала су два стражара, један од њих био је и Бора за кога је касннје чуо да се презнва Трбојевнћ, не сећа се ко је други. Чуо је разговор који су они водили, један је рекао да би требало да их оставе живе, а Бора одговорио «Видећемо шта каже Божо». Увече је чуо да се пред зградом зауставно аутомобил и да стражари кажу «Ево Боже». Таоци са којима је био слутнли су да ће их убити, па су се договорили да се организују и пруже отпор. Он је био најстарији и због тога је требао да стане иза зида који је постојао у просторнји и који је подрум делио на два дела. Док је тако био сакривен у подрум су ушли прво Божа Трбојевнћ, кога је познавао и који је на глави имао титовку и војничку блузу, а за њим још двојица. Божа је наредио таоцима да се построје јер ће их везати, али је одмах када су они стали почео да пуца. Пуцала су и остала двојица бораца који су ушли.

Сви су пуцали из аутоматских пушака истовремено. Осим Боже у подрум су ушли и Бора за кога је касније чуо да се презива Трбојевић и још један кога не познаје. Сећа се да је Жељко из Тополовице ове борце када су ушли молио да их не убију, као и да су на изласку су ликвидирали Мату из Писанице јер је још давао знаке живота. Затим је приликом изласка Божа бацио бомбу у подрум. Сведока Шклебека ови који су ушли у подрум нису видели, остао је сакривен иза зида. Претпоставља да су веровали да су сви заробљени и убијени јер је на лежају био завежљај одеће и ћебади што је могло личити на човека. Сведок је ноћ провео у подруму, ујутру је путем наишао на патролу хрватске полиције којој је пријавио шта се десило и одмах дао изјаву. Одмах му је полиција показала и фотографије на којима је препознао неке од људи који су били у Ператовици, које је иначе знао од раније по виђењу, али није знао како се зову. Препознао је Пеулић Слободана који га је тукао. На фотографијама је препознао и двојицу са именом Трбојевић Боро, препознао је и Сладојевић Бору из Мале Ператовице.

На претресу 19.09.1994.године, овај сведок је навео како је од других људи који су били са њим заробљени у подруму чуо имена и презимена свих који су били задужени за заробљенике, тако да зна о којим се особама ради чак и ако их од раније није познавао, чуо је да су ту Трбојевић Боро и Рекић Боро, кога се добро сећа јер га је тукао. Сигуран је да је међу њима главни био Трбојевић Богдан чији је надимак био Божо. Он је први ушао и први пуцао на таоце приликом масакра 31. октобра и он је бацио бомбу. Објашњавајући како је видео борце који су ушли и пуцали на заробљене навео је да су они имали са собом батеријске лампе, па иако је био мрак у подруму, сви заробљени су их ипак могли видети и препознати. Осим тога још претходне вечери неки од млађих заробљеника чули су да ће их стрељати, па су се због тога и договарали да покушају да нападну оне који дођу, а да се он пошто је најстарији склони иза зида у подруму. Тако су и поступили ове вечери 31. октобра, он је био иза зида, сви остали у предњем делу просторије, а једино Крамар Петар остао да лежи убеђен да ће га поштедети јер је међу Србима имао кума.

Пред истражним судијом дана 16.06.1994.године сведок Вендел Шклебек је испричао да је заробљен 27-октобра 1991.године тако што је 17 војника дошло у његову кућу, везали су му руке и ставили повез на очи па спровели и затворили у подрум школе у Ператовици где је било шесторица заробљених. Тукли су га, претили да ће га убити, највише га је тукао Рекић Боро. Последње ноћи речено им је да ће их сутрадан стрељати, па су последње вечери дошла тројица неки Бора, Богдан кога зна јер је радио у општини и који је био шеф тог затвора. Борци који су дошли наредили су заробљенима да се построје, па је одмах једна пуцао и убио тројицу. Објаснио је да је један заробљени остао да лежи и убијен је у том положају, а да су од завежљаја одеће на кревету мислили да

лежи човек па сведока Шклебека нису ни тражили, а он је стајао заклоњен иза зида. На изласку Богдан је бацио бомбу која је она пала у угао подрума и ни од овога сведок није погођен.

Сведок Радошевић Влада навео је да му је прича Вендела Шклебека позната. Овај сведок се пошто је био заробљен и размењен придружио хрватској полицији. Посведочио је да је видео Шклебек Вендела када је дошао и полицији пријавио шта се догодило. Након тога су хрватски полицајци пронашли тела и фотографисали. Сведок Вереш Ивица који је био са хрватском јединицом зна да је био масакр у подруму и био је присутан када су тела убијених довежена. Обојица ових сведока искористила су прилику да поразговарају са Вендел Шклебеком, јер их је све што се догађало у Великој Ператовици у затвору интересовало, што је и разумљиво обзиром да су и сами тамо били затворени.

Сведок Вереш Ивица посведочио је да му је Вендел Шклебек испричао како су се, дана када су Селеша, Јакопец, Крамар, Шокец и Петек убијени, врата подрума отворила, а да је он стајао сакривен иза зида, и захваљујући томе преживео. Вендел Шклебек му је рекао да су пуцали у њих и да је Трбојевић бацио бомбу. На главном претресу, сведок је изјавио да му Шклебек није рекао да ли се ради о Божи или Бори Трбојевићу. Вендел Шклебек му је испричао како је целу ноћ провео у подруму јер се бојао да изађе, па је тек ујутру кренуо, ишао средином пута да не би упао у заседу.

Сведок Радошевић Влада испричао је како је са Вендел Шклебеком разговарао одмах по његовом доласку у хрватску јединицу, након овог догађаја. Вендел Шклебек му је рекао како је био сакривен иза зида. Заробљени су се договорили да се сакрију и да нападну оне који буду дошли јер су чули разговор стражара и да ће се о заробљенима одлучити када дође Божа. Сведоку Радошевић Влади Вендел Шклебек је рекао да су пуцали Божа, Бора и Бора и да су бацили бомбе. Божо Трбојевић је био шеф затвора, био је инвалид, а Боро и Боро, по његовом мишљењу могу бити једино Трбојевић и Рекић. Сведок није могао са сигурношћу да се изјасни да ли му је Вендел Шклебек рекао да је пуцао Бора Трбојевић или је он сам закључио да се ради о Бори Трбојевићу. Међутим, када је саслушан пред истражним судијом, овај сведок је навео да је у разговору са Вендел Шклебеком сазнао да су једнога дана у школу дошли Богдан Трбојевић звани Божо, Боро Трбојевић и још један Боро, да су сва тројица била наоружана аутоматским пушкама и да су из тог оружја пуцали рафално према особама које су се налазиле у подруму, а да се Шклебек спасио јер је успео да се сакрије у један део подрума, а затим је Трбојевић Божа бацио бомбу.

Сведок Селеша Јосип објаснио је да је његов син, пок. Селеша Жељко заробљен дана 20.08.1991.године, у дворишту куће Мате Котарана, заједно са Котаран Матом и Чапо Мишком. У 9. месецу

1991.године чуо је да сина држе затвореног у затвору у Великој Ператовици, а касније је од полиције сазнао да је у том затвору и убијен. Сведок Селеш Јосип навео је како се интересовао за сина. Због тога се упознао са старијим човеком чијег имена није могао да се сети, а који је овај масакар преживео. Добро се сећа да му је тај човек рекао да је на заробљене Хрвате пуцао Бора Трбојевић. Ово је упамтио због тога што је Бору од раније познавао.

Анализирајући изведене доказе суд налази да они повезани чине такву целину да је једини могући закључак да је на заробљене цивиле у подруму школе пуцао оптужени заједно са пок. Богданом Божом Трбојевићем и још једним НН лицем. Када се повежу искази Вендела Шклебека, са исказима Радошевић Владе и Вереш Ивице у погледу тога шта им је Шклебек испричао, писани докази фотодокументација, потврде о смрти, изводи из матичне књиге умрлих, фотоалбум са фотографијама међу којима је и оптужени и исказ сведока Шклебека, искази сведока Миленка Стојића о разговору са оптуженим 31. 10.1991.године и у делу где описује како је изгледао подрум – затвор и како су коришћене лампе и фењери и исказ сведока Јечменица Љубишка када описује затвор, одбрана оптуженог у погледу тога да је био стражар и које је оружје задужио и исказ сведока Димић Петра у погледу оружја које су задуживали у јединици, искази сведока Рекић Боре, Стојић Миленка и Кљајић Радета у погледу времена када су борци напустили Велику Ператовицу, потпуно је јасно да је оптужени пуцао на таоце у подруму.

Пре свега искази сведока Вендел Шклебек су јасни, недвосмислени и доследни. Он говори о томе да је пуцао Бора Трбојевић, објаснио је да је то млађи човек и да га је препознао на фотографијама које су му показане а у које је и суд извршио увид, да је чуо разговор и разазнао глас оптуженог како ће се о заробљенима одлучити када дође Божа, да је добро видео особе које су ушле јер су носили батеријске лампе. Ово је тачно јер из фотодокументације и албума са фотографијама у које је извршен увид произилази истинитост описа сведока Вендел Шклебека јер се види на фотодокументацији лежај са смотаном одећом и ћебетом, а у албуму фотографија да постоје две особе са именом и презименом Бора Трбојевић од којих је једна особа упадљиво млађа. Осим тога и оптужени је објаснио да је у фотоалбуму осим његове и фотографија Боре Трбојевића који је старији и који у наведено време уопште није био у Хрватској. Објашњење сведока Вендел Шклебека да је оне који су ушли па пуцали видео јер су имали упаљене батеријске лампе није измишљено, јер су и сведоци Миленко Стојић и Јечменица Љубишко навели да је у подруму било мрачно а у селу није било струје, па су сви, посебно они који су улазили у подрум, користили батеријске лампе и фењере. Суд налази да је исказ сведока

Шклебек Вендела да је масакр преживео и да је све видео сакривен иза зида у подруму истинит јер су и сведоци Вереш Ивица и Радошевић Влада, који су док су држани као таоци били ту затворени, идентично описали подрум и објаснили да је у просторији постојао зид, а сведок Миленко Стојић и Јечменица Љубишко, који једини наводе да су улазили у подрум, описују да је постојао зид који је просторију делио на два дела. Сведоци Миленко Стојић и Јечменица Љубишко објаснили су да је могуће да неко сакривен иза зида вири и тако види предњи део подрума и оне који уђу унутра. Исказ сведока Вендела Шклебека да је пуцао оптужени потврђен је и исказом сведока Селеси Јосипа који тврди да му је старији човек који је преживео масакр рекао да је пуцао Бора Трбојевић, Радошевић Владе који је сигуран да је Шклебек када му је причао рекао да су пуцали Божа Бора и Бора, али да није сигуран да ли је рекао да је то Трбојевић или је сам закључио да се ради о оптуженом, посебно исказом који је овај сведок дао истражном судији када је навео име и презиме оптуженог и исказом Вереш Ивице који није био сигуран да ли му је сведок Вендел Шклебек рекао презиме Трбојевић и име оптуженог. За суд је логично и да су ова двојица сведока који су били заробљени знали да се ради о оптуженом и Божи Трбојевићу јер су знали која су задужења те двојице, али и да не могу да се сете сваког детаља разговора. Сви ови искази повезани упућују на закључак да је пуцао оптужени. И сведоци Миленко Стојић и Рекић Боро кажу да се причало касније да је оптужени ликвидирао заробљене.

Суд је утврдио да је оптужени са пок. Божом Трбојевићем и НН лицем пуцао на заробљене из аутоматске пушке јер осим тога што сведок Вендел Шклебек говори да су сва тројица пуцала из аутоматских пушака, сведоци Радошевић и Вереш су потврдили да им је Вендел Шклебек рекао да је пуцано из аутоматских пушака, а сведок Димић Петар припадник «Билогорског одреда» навео је да су сви били наоружани аутоматским пушкама. Оптужени је у одбрани навео да је после паповке задужио аутоматску пушку.

Дакле суд је анализирајући изведене доказе закључио да је несумњиво утврђено да је оптужени извршио радње описане под г) изреке пресуде.

Суд није прихватио одбрану оптуженог да је отишао још док није пао мрак и делом исказе сведока Милице Босанац, Стеве Босанац, Спасе Матијевића који су ово требали да потврде, као и исказе сведока Купрешанин Душана, Стопоња Стеве, Цвишић Милорада у погледу времена када су напустили село и да је то било док је још био дан. Ови искази оповргнути су тврдњама сведока Стојић Миленка да је око 22 сата те вечери разговарао са оптуженим, и да је село напуштено око поноћи, сведока Рекић Боре који наводи да су село напустили око поноћи и да је тада био и оптужени са њима и сведока Кљајић радета да је отишао око 22 часа и касније. Осим што су били убедљивији и на суд,

за разлику од сведока Босанац Стеве и Милице, оставили утисак да говоре истину њихови искази су и логичнији јер је разумљиво да борци остану последњи у одбрани, пакују оружје и после становништва напусте последњи село. У погледу времена ови сведоци настоје да помогну оптуженом јер им је познато да је време када су заробљени Хрвати убијени првобитно било означено као 21 час (прецизирано у вечерњим часовима) па очигледно прилагођавају време одласка тако да представе да је оптужени отишао пре мрака и да није могао да учествује у убиству. Ови искази супротни су исказима сведока Стојића, Рекића, Јечменице, који су определили време одласка као око поноћи и посебно Рекић Боре и Стојић Миленка који наводе да је оптужени отишао кад и они.

Суд није прихватио наводе из завршне речи браниоца оптуженог да сведоку Стојић Миленку не треба веровати јер није уживао углед међу саборцима, и несметано одлази у Хрватску иако се тамо против њега води више поступака јер налази да је овај сведок био искрен и да нема разлога да терети оптуженог. Суд није прихватио одбрану оптуженог да је реч о неко другом Бори а не о њему и да је дошло до замене јер је исказ сведока Вендел Шклебека да се ради о оптуженом убедљив и потврђен и другим доказима. Из исказа овог сведока произилази да је било више особа са именом Бора, али да он јасно разликује и описује о коме се ради па тако наводи да га је тукао Рекић Бора али и објашњава да зна ко је оптужени, описује га као млађег човека (оптужени је тада имао 30 година, а сведок Шклебек више од 60) Стога није прихватљива одбрана оптуженог да је Рекић, а не он, особа о којој говори Вендел Шклебек. Суд налази да чак и ако би се прихватила тврдња оптуженог да је било више особа са истим именом и да је то неко други, остаје исказ сведока Вендел Шклебека који је познат и сведоку Радошевићу и Селешу Јосипу да су пуцали Божа, Бора и Бора од којих је по уверењу суда, а како произилази и из изведених доказа један Бора несумњиво оптужени.

Оптужени је наводио да његову одбрану могу да потврде и сведоци, па је суд саслушао Лакић Саву и Лакић Гордану. Ове сведокиње наводиле су да је једном приликом код њих у посети био Бора Рекић и да је причао како је он убио таоце у затвору у Ператовици приликом напуштања. Ово је сведокиња Гордана чула јер је била дете и играла се у просторији где се водио разговор између њеног оца и Рекић Боре, а сведокињи Сави је то испричао муж. Међутим суд је оценио да ове сведокиње које су у блиском сродству са оптуженим настоје да му помогну, а и без тога биле су неуверљиве приликом давања исказа.

Суд је стога нашао да је оптужени предузео и радње описане под г) изреке.

Оптужени је приликом извршења радњи под а) и б) – узимања талаца и г) поступао умишљајно. Испитујући да ли је оптужени одговоран за извршене радње по оцени суда несумњиво је уврђено да је оптужени био припадник самоорганизоване групе Срба, и да је са осталим припадницима јединице извршио радње описане у изреци оптужнице. Приликом заробљавања Вереш Ивице и Радошевић Владе оптужени је поступао умишљајно јер је знао да треба заробити Хрвате ради размене за заробљене Србе, да му је задатак да чува стражу што је и током акције свесно и вољно чинио. Све радње које је оптужени предузео приликом акције на село Тополовица - опкољавање села, раздвајање жена од мушкараца и непосредно одвођење талаца, међу којима и Мате Котарана кога је одвео, дакле целокупно понашање оптуженог који је са другим наоружаним припадницима јединице извршио ову акцију је свесно и вољно и он је поступао умишљајно. Оптужени је приликом пуцања на цивиле који су били заробљени у подруму (г) поступао умишљајно јер је знао да пуцајући из ватреног оружја-аутоматске пушке истовремено кад и пок. Божо Трбојевић и НН лице у постројене цивиле са блиског растојања ове може да убије што је и желео.

Како је је оптужени био припадник самоорганизованих наоружаних формација грађана српске националности и да је све радње извршио у време оружаног сукоба између ове формације са самоорганизованим наоружаним формацијама грађана хрватске националности на подручју општине Грубишно Поље, и то све за време оружаног сукоба између ЈНА и паравојних формација Републике Хрватске, на територији тадашње Републике Хрватске у саставу СФРЈ, он је кршио и одредбе правила међународног права за време оружаног сукоба (члан 3 тачка 1А и тачка 1Б) Женевске конвенције о заштити грађанских лица за време рата (IV Женевске конвенције и члана 4 тачка 2 А и тачка 2Б допунског Протокола уз Женевску конвенцију). У сукобима који немају међународни карактер предвиђена је примена ове Конвенције која обавезује стране у сукобу да се према лицима која не учествују непосредно у непријатељствима, подразумевајући ту и припаднике оружаних снага који су положили оружје и лица онеспособљена за борбу, поступа у свакој прилици човечно без икакве неповољне дискриминације засноване на раси, боји коже, вери и убеђењу, полу, рођењу или имовном стању или било ком сличном мерилу и да су у том циљу према овим лицима забрањени у свако доба и на сваком месту повреде које се наносе животу и телесном интегритету, нарочито све врсте убистава, оскаћења, свирепости и мучења, као и узимање талаца. Осим тога и одредбама чл. 4 ст. 2 тач. а и б Другог Допунског протокола Женевске конвенције о заштити жртава немеђународних оружаних сукоба предвиђена је заштита лица која не

учествују у непријатељствима за време немеђународног сукоба какав је и био на подручју општине Грубишно Поље. Ова заштита подразумева да лица која не учествују у непријатељствима без обзира на то да ли је њихова слобода ограничена или не, имају право да њихова личност, част и убеђење и верско убеђење буду поштовани, а против поменутих лица забрањени су у свако доба и на сваком месту насиље над животом, здрављем и физичким и менталним стањем људи, нарочито убиства и окрутно поступање, као што су мучење, сакаћење, или било који облик казне као и колективне казне.

Радње оптуженог суд је правно квалификовао као кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из чл. 142 ст. 1 КЗСРЈ, налазећи да је овај Закон блажи од Закона који је важио у време извршења дела (КЗСФРЈ) због висине запрећене казне.

Приликом одмеравања казне суд је ценио околности предвиђене у чл. 41 КЗСРЈ. Околности да је у акцији у селу Тополовица заробљен већи број цивила (из дворишта и са пута), а оптужени је непосредно учествовао у одвођењу Которан Матеја, да је акцију пратило пуцање из ватреног оружја и да је трајала неколико сати, и у склопу акције извршен напад на цивиле, да је последица тога рањавање две особе од којих је једна касније преминула, објективно дају делу већу тежину, посебно због тога што је већи број талаца који су тада заробљени касније убијен. Непотребно грубо понашање оптуженог овом приликом који је шутнуо сведокињу Катуну представља по оцени суда отежавајућу околност. Код радњи које су описане под г) изреке пресуде, број жртава и животно доба, јер је пок. Жељко Селеш имао 18 година, делу дају посебну тежину. Суд је приликом одмеравања казне ценио и бројност радњи које је оптужени предузео и због којих је оглашен кривим. Околностима везаним за породичне прилике оптуженог који је ожењен, отац две пунолетне ћерке, запослен и његовим лошим економским приликама јер је као избеглица напустио Хрватску и остао без имовине и живи са породицом као подстанар, суд је дао значај олакшавајућих околности. Суд је ценио и околности које су везане за понашање оптуженог према заробљенима у подруму где је био стражар. Из исказа сведока који су били заробљени утврђено је да се оптужени понашао пријатељски и добронамерно, сведок Вереш навео је да му је оптужени када се указала прилика рекао да ће бити размењен, сведок Радошевић сећа се да је оптужени таоцима у подруму донео врећицу јабука. Овакво понашање оптуженог није било уобичајено већ је показао пријатељску наклоност према затворенима.

Суд га је стога имајући у виду утврђене олакшавајуће и отежавајуће околности, околности под којима је дело извршено, друштвену опасност кривичног дела ратни злочин против цивилног

становништва и с друге стране степен кривице и личност оптуженог, осудио на казну затвора у трајању од 10 (десет) година налазећи да ће се овом казном у потпуности остварити у чл. 33 КЗСРЈ предвиђена њена сврха као и сврха кривичних санкција предвиђена у чл. 5 КЗСРЈ.

Суд је прихватио тврдње оптуженог и браниоца, што су наводили и саслушани сведоци, да је оптужени добар и миран човек, у породици се није сукобљавао, да није никада био насиљан. Међутим ове околности по оцени суда немају никакву доказну вредност нити их је суд посебно ценио јер се односе на карактер и понашање оптуженог пре и после догађаја и дела због кога је осуђен а како се ради о делу почињеном у контексту широко распрострањеног насиља и сукоба, у сваком случају ванредној ситуацији злочин у таквој ситуацији може да почини и лице које иначе није склоно насиљу. Због тога је за суд извођење доказа саслушањем супруге оптуженог о томе каква је он личност било сувишно.

На основу члана 196 ст.1 у вези чл 193 ст.2 ЗКП суд је оптуженог обавезао да на име паушала суду плати износ од 10.000,00 динара и износ од 45.800,00 динара, на име трошкова кривичног поступка. Трошкови кривичног поступка у износу од 45.800,00 динара исплаћени су из буџетских средстава суда на име трошкова доласка на главни претрес за 12 сведока, па је оптужени који је оглашен кривим обавезан да их плати у року од 15 дана од правноснажности пресуде.

Одлучујући о висини паушала, суд је оптуженог обавезао на плаћање 10.000 динара у истом року, при чему је ценио сложеност и дужину трајања поступка и имовинске прилике оптуженог, који месечно зарађује од 16-25.000,00 динара и чињеницу да је отац двоје деце. Плаћањем паушалног износа и трошкова кривичног поступка оптужени неће довести у питање ни своје издржавање, ни издржавање лица које је по закону дужан да издржава.

Сведоци оштећени Петек Весна и Петек Иван, ћерка и син пок. Петек Мате, саслушани замолним путем, којима није познато ништа о самом догађају придружили су се кривичном гоњењу и истакли али нису определили имовинскоправни захтев. Сведок Селеси Јосип истакао је одштетни захтев у износу од 10.000 евра на име трошкова лечења због повреда које је задобио и умањене животне и радне способности, јер је 60 % инвалид и 20.000 евра на име смрти сина пок. Селеси Жељка. Како оптужени Трбојевић Бора није оглашен кривим да је предузео радњембацио бомбу од чега је повређен и штету претрпео Селеси Јосип, а како подаци прикупљени у овом поступку не пружају поуздан основ за пресуђење у делу који се односи захтев за накнаду штете због погибије пок.Селеси Жељка суд је овог оштећеног као и Петек Весну и Петек

Ивана који захтев нису определили упутио на парницу применом чл. 206 ЗКП. На парницу ради остваривања имовинско правног захтева упућени су и оштећени Ката Которан, Мирослав Которан, Радошевић Влада и Вереш Ивица.

Суд је чланове породица пок. Јакопец Божицара: мајку Јакопец Марију, браћу Јакопец Винка, Јакопец Звонимира и сестру Русмир Веронику, чланове породице пок. Крамар Петра: супругу Крамар Минку и ћерку Крамар-Вокурка Весну, чланове породице пок. Шокац Фрање: сина Шокац Стјепана, брата Шокац Антуна, сестру Рихновски Анку и сестру Салај Маргиту ради остваривања евентуалних имовинскоправних захтева упутио на парницу. Ове сведоке оштећене суд није позивао на главни претрес нити саслушавао на други начин јер је податке о сродницима убијених са адресама прибавио тек дописом од 3.05.2009.године па је одлучио уз сагласност странака да сведоке не саслушава јер би њихово позивање довело до одуговлачења поступка у коме је чињенично стање и без тога у довољној мери разјашњено, а неће утицати на право да потражују накнаду због губитка блиског лица.

Суд је из описа радњи под б) изоставио део који је оптуженом стављен на терет и којим је описано да је оптужени учествовао у нападу на цивиле тако што је бацио бомбу на таван куће и да су од тога рањени Јосип Селеш и Анка Которан. Околности да је био напад на цивиле који су се сакрили на тавану и да су тада повређени Анка Которан и Селеш Јосип суд је утврдио прихватајући у потпуности исказе Селеш Јосипа, Мирослава Которана, Јосипа Ченгића, који су о томе говорили као и писмене доказе лечењу од рањавања и записник о обдукцији. Међутим суд није могао прихватити део исказа сведока Селеш Јосипа да је видео оптуженог како баца бомбу јер је неуверљив и супротан исказима осталих сведока. Наиме сведок Јосип Ченгић који је био на тавану говори о томе да је била једна експлозија од бомбе или тромблona, да су двоје повређени, али описује да је само пок. Анка прилазила прозору и гледала у двориште, да се шетала по тавану и да је тако рањена. Сведок Мирослав Которан говори да је била само једна експлозија. Сведокиња Которан Ката чији је исказ суд у потпуности прихватио говори о само једној експлозији од бомбе или тромблona и да је до тога дошло за време док су мушкарци и жене, а међу њима и она, били постројени испред штале одакле ништа није могло да се види у другом дворишту. Ова сведокиња је описала оптуженог као особу која је постројила цивиле, па како се ради о истовременом догађају тј. за време док је оптужени постројио цивиле и затим одвео њеног мужа, дошло је до експлозије, оптужени није могао бити истовремено на два места и извршити описани напад. За суд исказ сведока Јосипа Селеш у погледу тога да је видео оптуженог да баца бомбу није ни уверљив јер је и опис

догађаја који он наводи животно нелогичан, необудљив и потпуно супротан осталим доказима тј. исказима осталих сведока. Само овај сведок описује да су биле две експлозије, да је од прве бомбе или тромблони начињен отвор, па је он кроз тај отвор гледао и видео оптуженог. Суд је закључио да овај сведок не говори истину мотивисан негативним осећањима због убиства сина, а терети оптуженог због тога што је чуо за име Бора и презиме Трбојевић од особе која је преживела масакр у коме му је убијен син. Стога је налазећи да није доказано да је оптужени предузео напад на цивиле тако што је бацио бомбу суд ове радње изоставио из описа дела због кога га је огласио кривим.

Суд је из описа радњи оптуженог због који га је огласио кривим изоставио радње које су му оптужницом тужилаштва за ратне злочине КТРЗ 4/07 од 21.05.2008.године стављене на терет, а описане су под в) јер није било доказа да је оптужени ове радње извршио.

У односу на радње описане под в) диспозитива оптужнице суд је утврдио из исказа саслушаних сведока Стопоња Стеве, сведока Матијевић Спасе, Радована Бркића, Цвишић Милорад, Купрешанин Душана, Рекић Боре, Пеулић Слободана, Миленка Стојића и Јечменица Љубишка и оштећеног Радошевић Владе, као и одбране оптуженог да је у периоду од половине августа 1991. па до 31.10.1991. године, као дана када су Срби напустили Велику Ператовицу, самоорганизовани «Билогорски одред» спровео низ акција у којима је заробљавао Хрватско-мушкарце који су касније у преговорима размењивани за заробљене и отете Србе.

За време од заробљавања до размене таоци су смештани и чувани у разним објектима у Великој Ператовици. У почетку, заробљени у првим акцијама (Радошевић Владо и Вереш Ивица) били су смештени у сушари за дуван. Сведок Радошевић Влада описао је да након што је заробљен на путу 13.08. прво био затворен у сушари. И сведок Вереш Ивица који је био заробљен на раскрсници Рашеница-Велика Ператовица, био је у овом објекту. Сведок Стево Босанац говори о томе како су извесни Крајачић и сведок-оштећени Владо Радошевић, који су заробљени у акцији 13.08.1991.године, притворени у некој лименој сушари за дуван, о чему говоре сведоци Кљајић Раде и Пеулић Слободан. И оптужени каже да су након хапшења, Вереш Ивица, Радошевић Влада и још један човек из Вировитице, смештени у неку сушару код викендице у којој је био смештен штаб, да се ради о монтажној сушари за дуван. Након тога, а од 20.08.1991.године заробљени Хрвати били су смештени у подрум основне школе у Великој Ператовици. Овај датум као дан када су заробљени премештени у подрум описују сагласно сведоци-борци из «Билогорског одреда», памте га и везују за дан када је била акција на село Тополовица у којој је

било више заробљених лица. Саслушани сведоци-Срби сећају се да је затвор био у основној школи, а сведоци Купрешанин Душан, Бркић Радован, Кљајић Раде, Рекић Боро, Босанац Стево, Пеулић Слободан и Јечменица Љубишко навели су да су у њему били ради размене Радошевић Влада, Вереш Ивица и Селеша Жељко- син Селеша Јосипа, као и неки други заробљени Хрвати. Сведоци Вереш Ивица и Радошевић Владо сећају се да су након штале и сушаре премештени у основну школу у подрум. Сведок Мишко Чапо заробљен у акцији на село Тополовица доведен је одмах у овај подрум и описао је да су из акције на село Тополовица доведени још и Селеша Жељко, Божидар Јакопец, Петар Крамар, Фрањо Шокец, Мато Петек, Вендел Шклебек, Шпиралец Владимир, Биловић Милан, Хорак Антун. Дакле, суд је из исказа ових сведока утврдио да је у време после 20. августа затвор био подруму основне школе у Великој Ператовици.

Услове под којима су били затворени заробљени Хрвати суд је утврдио прихватајући у потпуности као истините исказе сведока Вереш Ивице, Радошевић Владе, Мишка Чапа, Вендел Шклебека и Јосипа Ченгића. У подруму није било струје ни светла, прозори су били затворени, неки приковани даскама, испред једног прозора била је паркирана-постављена пољопривредна машина како је то навео сведок Мишко Чапо. За лежање су заробљени користили импровизоване постеље са сламом, није било воде за одржавање личне хигијене. Повремено су добијали воду и храну, али не сва три obroка на дан. Саслушани сведоци припадници «Билогорског одреда» говорили су да су заробљенима давали храну, која се спремила у заједничкој кухињи и да су заробљени јели исто колико и они. Међутим сведок Владо Радошевић навео је да су исхрана и услови били такви да је за месец дана до 13. 09. када је размењен ослабио тридесет килограма. Заробљене Хрвате чувала је стража која је била постављена поред основне школе. Сви саслушани сведоци потврдили су да је главни међу чуварима, командир затвора, био Божа Трбојевић. Просторија-подрум имала је зид иза кога су заробљени могли бити заклоњени и тамо су вршили нужду у кофи. Касније су успели да постигну да их за вршење нужде изводе напоље у одређеним временским интервалима. Били су изложени и другим понижавањима. Сведок Владо Радошевић сећа су да су једнога дана изведени и били приморани да уринарају по хрватској застави. Стално су их ословљавали са «усташе».

Заробљени су до размене подвргавани испитивању, мучењу и батинању. Ово се обављало у учионици у истој згради, тако што би чувар-стражар а најчешће сам командир Божа Трбојевић позивао неког од заробљених да изађе и спроводио до те просторије. Приликом испитивања заробљени су тучени. Сведоци Вереш Ивица, Радошевић

Влада, Мишко Чапо и Вендел Шклебек описују да су их тукли кундацима, пендрецима, рукама, чиме стигну и свуда по телу. Циљ испитивања био је да се добије признање да су учествовали у наоружавању, да су били активни припадници хрватских снага, против Срба. Ови сведоци сећају се како су се повремено обављале размене. Сведок Хорак Антун чији је исказ прочитан на главном претресу (у смислу чл. 337 ст 1 ЗКП јер је преминуо) навео је да је заробљен у кући 21. 08. 1991. године, да се није могао опирати хапшењу, био је изненађен и предао се због претњи да ће му убити мајку и супругу. Одведен је у затвор у подрум школе у Ператовици. Препознао је заробљене Вереша и Радошевића, а међу стражарима Тулум Душана и оптуженог. Зна да је командир страже био Трбојевић Божа, једном приликом видео је и Чакмак Радета. Особу која га је испитивала и тукла није препознао. Размењен је 11.09.1991. године. Суд је оценивши да су истинити, прихватио ове исказе.

Међутим, саслушани сведоци који су у то време припадали самоорганизованим српским снагама тврдили су да није било батинања, мучења, нити испитивања заробљених Хрвата, да им тако нешто није познато, а да им је познато да је постојао затвор. Неки сведоци нису се сећали затвора нити да је било заробљених. Неки од сведока нису се сећали да је оптужени у затвору био стражар, већ су описивали да је радио само у кухињи. Суд је оценио да оваквим исказима сведоци настоје да помогну оптуженом, налазећи да је то посебно очигледно јер су сведоци питани за третман и услове под којима су боравили заробљени Хрвати или говорили да им то није познато, или су услове описивали као добре (на пример јели су шта и ми једемо) и да су углавном без обзира на оно што су питани а везано је за услове у затвору и третман Хрвата талаца, говорили о судбинама заробљених Срба.

Несумњиво је утврђено да је оптужени био чувар у затвору који је постојао у Великој Ператовици. Оптужени ово наводи у одбрани а потврђено је исказима саслушаних сведока. Сведоци који су били у затвору, Вереш Ивица, Радошевић Владо и Мишко Чапо потврдили су да је оптужени био стражар у затвору. Несумњиво је утврђено да оптужени у тучењу, мучењу и злостављању заробљених није учествовао. Сведок Вереш Ивица и Радошевић Влада који су заробљени провели по месец дана и то до 13. односно 15. септембра, као ни сведок Мишко Чапо тврде јавне тужбе да је оптужени учествовао у малтретирању заробљених нису потврдили. Напротив, ови сведоци говорили су да је оптужени са њима поступао на пријатељски и пажљив начин, давао им је цигарете и слично. Сведок Владо Радошевић сећа се да им је оптужени једном дао врећицу јабука. Сведок Вереш Ивица говорио је о томе како је оптужени искористио једном прилику да му се приближи и

дошапне да ће бити размењен за два дана и замолио га и упозорио да о томе никоме не говори. Сведок Мишко Чапо није уопште спомињао оптуженог као особу која га је испитивала и тукла већ је набрајао да су то била друга лица. Из прочитаног исказа сведока Вендел Шклебека суд није могао да утврди да је оптужени предузимао радње мучења заробљених Хрвата, већ је овај сведок тврдио да га је углавном тукао Рекић Боро. Сведоци припадници „Билогорског одреда“ су наводили да су испитивања обављале старешине дела јединице која је била полиција, или су претпостављали да су то могли да раде ови сведоци као што су на пример Миленко Стојић, командант јединице Чакмак Раде и слично, или командир дела јединице која се старала о затвору-покојни Божа Трбојевић. Ове исказе суд је, с обзиром да су у погледу учешћа оптуженог и његових активности сагласни са исказима саслушаних сведока који су били затворени, суд прихватио.

После испитивања током кога су мучени, заточени Хрвати враћали су се у подрум понекад са видним повредама на откривеним деловима тела, а из просторије, док је испитивање трајало, чули су се јауци и крици. Ово је посведочио сведок Рекић Боро и оптужени навео у одбрани. Дакле, оптужени је знао, када је затворенике позивао или пратио на испитивање, да ће они можда бити мучени. Међутим, то по оцени суда не значи да се он са тим саглашавао, да је на то пристајао нити да је у томе на било који начин учествовао или у мучењу помагао. Сама чињеница да је био чувар који је по природи ствари и посла био у прилици да чује да се нешто дешава док су заробљеници испитивани или да их позове на испитивање где ће евентуално бити мучени не значи да је он на било који начин учествовао у томе. Посебно због тога што су сведоци Спасо Матијевић, Стопоња Стево, Мркшић Душан, Гатарих Драго Милорад Цвишић, Кљајић Раде, Рекић Боро, Пеулић Слободан сви тврдили да је главни у затвору био покојни Божа Трбојевић, да је он најчешће сам изводио заробљенике, а сведоци Мишко Чапо, Вереш Ивица и Радошевић Влада да су их на испитивање водили и тукли Миливоје Чакмак и други а да је улога оптуженог била само стражарска и то испред просторије у којој је био затвор.

Сведок Вереш Ивица навео је да су једном приликом двојица заробљених Шпиралец Влада и Биловић Милан када су враћени после испитивања рекли да су их тукли оптужени, Лазо Саватовић и Орозовић. Суд међутим није прихватио овакве наводе сведока као доказ да је оптужени учествовао у мучењу заробљеника због тога што се ради о посредним тврдњама и при чему ни сведок Вереш није био сигуран шта је тачно чуо. Заправо сведок се овога на претресу сетио тек када је на томе инсистирало кроз питања и предочавање ранијег исказа. Како се ради о посредном доказу и да ни сам сведок није сигуран да ли су му причали о оптуженом то суд ово није прихватио налазећи да је исказ у овом делу у великој мери несигуран и непоуздан. Како ни једним другим

доказом није утврђено да је оптужени на било који начин учествовао у мучењу заробљених, чак ни да је имао било какву улогу у њиховом испитивању, одређивању када ће се наводно испитивање обавити или када ће се обавити размена, те како је несумњиво утврђено да је једина улога оптуженог у наведено време била стражарење, то је овај део исказа сведока Вереша потпуно усамљен и за суд неприхватљив.

Дакле, несумњиво је утврђено да је у Великој Ператовици у наведеном периоду постојао затвор у основној школи, у подруму, да су у њему били затворени заробљени Хрвати, да су били злостављани, тучени, подвргнути мучењу. Утврђено је да је оптужени био чувар у овом затвору. Међутим, из изведених доказа није утврђено да је оптужени учествовао у мучењу, батинању, испитивању, тучењу заробљених Хрвата. Стога је суд закључио да није доказано да је оптужени предузео радње које су описане под в) оптужнице и ове радње изоставио из описа радњи кривичног дела због кога је оптуженог огласио кривим.

Како су радње описане под тачком в) и део оптужбе из тачке б) изостављене из описа радњи оптуженог због којих је оглашен кривим, то је из пресуде изостављена формулација која се на то односи, а наведена је у уводном делу диспозитива оптужнице, „напад на цивилно становништво“ и „учествовао у њиховом мучењу, премлаћивању“.

Суд је отклонио извођење доказа саслушањем сведока Хајдиновић Жељка и Перовић Љубише јер исти нису могли бити пронађени и позвани на главни претрес и позивање би довело до одуговлачења поступка. Из дописа МУП-а РС-Дирекција полиције-Управа криминалистичке полиције 03/4-3-1 број: 230-2444/09 од 04.05.2009.године и службене белешке од 08.05.2009.године, утврђено је да Хајдиновић Жељко није држављанин Републике Србије, нити има пријављено пребивалиште на територији Републике Србије, па је недоступан органима МУП-а, а из дописа МУП-а РС-Дирекција полиције-Управа криминалистичке полиције 03/4-3-1број: 230-2444/09 од 04.05.2009.године произилази да нису могли идентификовати о коме се Перовић Љубиши ради, док је према службеној белешци од 14.5.2009. он у Хрватској. Како је бранилац оптуженог на главном претресу 27. 05.2009. обавестила суд о адреси за Перовић Љубишу, али и да се одао скитњи и алкохолу, то суд овога сведока није ни позивао јер би то довело до одуговлачења поступка а чињенично стање је и без извођења овог доказа у довољној мери разјашњено.

Из изнетих разлога одлучено је као у изреци пресуде.

Записничар
Наташа Арсић

Председник већа-судија
Снежана Николић-Гаротић

ПОУКА О ПРАВНОМ ЛЕКУ:

Против ове пресуде дозвољена је жалба
Врховном суду Србије, у року од 15 дана
од дана пријема писменог отправака, а преко
овог суда.